

Forfatter: Falster, Christian

Titel: Udrag fra LÆRDOMS LYSTGAARD ELLER ADSKILLIGE DISCURSER FØRSTE PART

Citation: Falster, Christian: "Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor", i Falster, Christian: *Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor*, udg. af JØRGEN OLRİK , 1919-20, s. 152. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-falster01-shoot-idm140591134246016/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor

noget studerede Mænd, tog en vistnok højfornem, men fra de humane Studii noget fravendt Mand til Orde og sagde: »Og dette er den beske Frugt, som hin vanhellige Lotosblomst efterlader sine Eftertrætere; dette er den Lærdomspris, hvormed hin mordiske og ugudelige Aristoteles i egentlig Forstand slagter sine Efterfølgere. Hvor meget lyk-saligere, om denne vor Cartesius havde lagt Vind paa den hellige Skrift i Steden for paa Naturen, for saa gudfrygtigt og sagtomodigt at opgive sin Aand i Herren!« Dertil svarede jeg: »Jeg tvivler ganske vist ikke paa at det forholder sig som du siger, højfornemme Mand; men jeg er heller ikke i Tvivl om — hvis man da bør fæste Lid til Historierne — at flere Sjæle borttrives, forspildes og opluges af de gudelige end af de verdslige Betænkningers Urolighed; dernæst billiger jeg ej vor Philosophs Umanerlighed, hvilken havde styrtet sig hel og holden i Philosophien uden at kære sig om hint *Neoptolemi* ypperlige Raad hos *Enium*^{b)}:

Philosophi for faa kun er, ej anstaar hver.«

Endelig paakom der mig Forundrelse over, at en i de Gamles Skrifter saa flittig og bevandret Mand ej havde ladet sig formane af Hedningerne selv, som ikke uden Haab og Trøst ofte enten have udstaaet deres Død eller forekommet deres sidste Stund, og af dem lært den Kunst at dø vel og lyk-saligt, som vor Kirkes rette Lære fører med sig. Da sagde den anden: »Af Hedningerne selv? Ikke uden Haab og Trøst? Hille mænd! Det var en ny Snak

om Mænd, hvilke altid have været mente og med Rette menes at dø fortvivlede og utrøstelige!« Dertil svarede jeg uanfægtet, at jeg talte ej om nogen Art Saligheds-Haab eller evangelisk Trøst for de døende Hedninger, men at vor christne Philosophus ej uden stor Beskæmmelse savnede disse Lindringsmidler mod Døden, naar Hedningerne, hvis Skrifter han gerne havde læst, uden at kende den guddommelige Sandhed dog havde ladet sig stille tilfreds af et uvist Haab og en Smule almindelig Trøst og ofte mandeligt havde skiltet fra dette Liv som fra et Gæstehærborg; mandeligt? rettere ilende, udbrydende af Legemets Lænker som af et Fængsel, gørende sig til af forunderlig Glæde over at faa de himmelske Guder at se. — Ved at høre dette bad min Ven og Vederpart mig fremsætte for ham hine Forhaabninger og Trøstegrunde, som i Dødens Stund oprejste og bestyrkede Hedningernes Sjæle. Jeg svarede: »Kom ihu, højfornemme Mand, at til *Sjælens Udødelighed* satte de døende Hedninger deres fornemste Haab; og uden Tvivl var det af Længsel og Attraa efter denne Velgerning, at adskillige frivillig toge sig selv af Dage, som *Lactantius* viden^{c)}: *Fordi altsaa mange af dem troede, at Sjælene vare evige, lagde de Haand paa sig selv, ret som skulde de saalunde fare til Himmels, saasom Cleanthes, Chrysippus, Zenon, Empedocles, og af Romerne Cato, hvilken, inden han dræbte sig, siges at have igennemlæst den Bog, som Platon har skrevet om Sjælens Evighed. Hvad skal jeg sige om Cleombroto fra Ambracia, som, da han havde igennemlæst samme Bog, styrtede sig hovedkulds ned?*^{d)}

Dertil kommer den liden Historie hos *Valerium Maximum*⁴⁾ om en Kvinde af høifornem Stand, men saare alderstegen, paa Øen Coos (saalunde læser jeg for det gemene Coos, hvilken Læsning stadfæstes mig af *Heraclides* i Skriftet om *Republiques*⁵⁾), hvilken i hans egen og *Sexti Pompeji*⁶⁾ Nærværelse, efter at have udgydt Drikoffer til *Mercurio* (Sjælens Beskærmer) og efter at have paakaldt hans Magt, for at han ved en rolig Rejse kunde føre hende til det underjordiske Riges bedre Lod, begærlig indtog en forgiftig Drik. — Dog var det ej alene i Sjælens Udødelighed, at Hedningernes Haab og Trøst hang; hvorfor? Fordi de ogsaa ventede, at der efter Skilsmissen fra Legemet var beredt de rene, værdige og med smukke Videnskaber smykkede Sjæle Belønninger, som det ses af *Scipionis Drøm* hos *Ciceronem*⁷⁾: Men paa det at du, *Africane*, kan være des mere ufortrøden til at holde *Republiken* i Hævd, saa tro dette: at alle, som have bevaret, bistaæet og formeret Fædrelandet, have et bestemt og tilmaalt Sted i Himmelen, hvor de salige kunne nyde et evigt Liv; og lidt længere henne: Ja, *Scipio*, ligervis som denne din Farfader, og som jeg, der har avlet dig, saalunde dyrk du ogsaa *Retfærdighed* og *Fromhed*; er den ypperlig overfor Forældre og Frønder, er den dog ypperligst overfor Fædrelandet, og det Liv er Vejen til Himlen og til denne Forsamling af dem, som alt have levet og nu, løste fra Legemet, bebo hint Sted, som du ser, hvilket I, som I have lært af Grækerne, kalde *Mælkevejen*. — Læg dertil hine *Ciceronis* Ord i Trøsteskriftet hos *Lactantium*⁸⁾: Det er nemlig ikke for alle, at hine samme *Vise* have tænkt sig, at denne *Himmelfart*

stod aaben; thi de have lært, at de med *Laster* og *Forbrydelser* besmittede nedstødes i Mørke og ligge i Dynd, men at de tugtige, rene, oprigtige, ufordærvede og med smukke Studeringer og Videnskaber beprydede i et rask og let Løb flyve hen til Guderne, det er, til en *Natur*, som er deres lig. — Denne Tro havde ogsaa hin *Cercidas*, hvis angeneme Minde findes hos *Ælianus*⁹⁾: En Borger fra *Megalopolis* i *Arcadien*, ved Navn *Cercidas*, sagde døende til sine Nærmeste, at han, alt vel overvejet, ej ugerne gik Døden imøde: han haabede nemlig, at han vilde møde af *Philosopherne Pythagoram*, af *Historicis Hecateum*, af *Musicanterne Olympum* og af *Poëterne Homerum*¹⁰⁾. Med disse Ord udgav han, som det siges, sin Aand. — Jeg forbigaar her *Brahmanerne*, hvilke hos *Strabonem*¹¹⁾ lære, at dette Liv bør anses som de nys undfangne Menneskers Tilstand, men Døden som en Fødsel til hint sande og lykkelige Liv for dem som have filosofieret ret. — Endelig fandt den døende Hedning ogsaa Trøst i en ren *Samvittighed*; og hvor ængsteligt og omhyggeligt de bedre Hedninger toge denne i Agt, derom vidner den døende *Chilonis* Tale til sine Venner hos *Gellium*¹²⁾. Jeg taler ej her om *Parther* og *Alaner*, hos hvilke den Mand holdtes for lykkelig iblandt alle andre, der havde udgivet sin Aand i Kampen, som *Amnianus* melder¹³⁾. Denne Tro tykkes hine mig at have overtaget fra *Druiderne*, om hvilke *Cæsar* siger¹⁴⁾: *Besyderlig vilde de forsikre dette, at Sjælene ej gaa til Grunde, men efter Døden gaa over fra een til en anden; og herved mene de især at man opmuntres til Mandighed, naar Frygt for Døden intet anses*. Ligesaa *Pomponius Mela* i sin Bog om Verdens

Skikkelse²⁾: *En af de Ting, som de lære, er kommen ud iblandt Menigmand, aabenbart for at de skulde være dygtigere til Krig: at Sjælene ere evige, og at der gives et andet Liv hos Aanderne.* -- Naar du ret i Tanken har betragtet disse Hedningernes Exempla, højfornemme Mand, vii du ej ynkes saa meget over disse som over mange Christne, hvilkes Liv og Udgang ligervis som *Epicuræerne* hos *Plutarchum*³⁾ lærer, at deres Død er foruden alt Haab og al Glæde. Rettene og bedre lærte *Antisthenes*, hvilken, som *Laërtius* melder⁴⁾, paa Spørgsmaalet om *hyad der var lyksaligst hos Menneskene?* svarede smukt: *At dø lykkelig.* For at denne Philosophs Mening ret kan forstaas, saa mærk dig, kære, det Ord af samme, som følger et Stykke efter: *at de, som ønskede at være udødelige, maatte leve fromt og retfærdigt.*»

XXXII

OM STRAF PAA NAVN OG RYGTE.

*E*J eget Hus er bedre kendt for nogen Mand i Byen, som hin *Satyricus* siger⁵⁾, end hin berygtede Stenstøtte paa Kødtorvet i København, gemenlig kaldet *Ulfelds-Plads*, som bærer Paaskrift: Til evig Skændsel for Forræderen *Corfitz Ulfeld*. Dette Mindesmærke over et synderligt Forræderi mod Fædrelandet, denne *Molest*⁶⁾ for *Ulfeld*-Navnet, for at tale paa romersk Manér, eller, for at tale paa Græsk, dette *Klædebon af Sten*⁷⁾ passerede jeg og nogle Ven-